

PAPER DETAILS

TITLE: Afrika Boynuzu Ülkelerinin Siyasal Yapısına Giriş

AUTHORS: Ahmat MAHAMAT OUMAR

PAGES: 192-204

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3067681>

Afrika Boynuzu Ülkelerinin Siyasal Yapısına Giriş

Introduction to the Political Structure of the Countries of the Horn of Africa

Ahmat MAHAMAT OUMAR¹

¹Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Karabük

ORCID:

A.M.O.: 0000-0002-0365-3432

Corresponding Author:

Ahmat MAHAMAT OUMAR

Email:

ahmatmahamatoumar@karabuk.edu.tr

Citation: Mahamat Oumar, A. (2023). Afrika Boynuzu ülkelerinin siyasal yapısına giriş. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13 (1): 192-204.

Submitted: 23.12.2022

Accepted: 28.03.2023

Özet

Afrika Boynuzu, stratejik konuma sahip olduğu için 21. yüzyılın başlarından itibaren uluslararası arenada önem kazanmıştır. Bu önemi nedeniyle Afrika Boynuzu, uluslararası ve bölgesel güçlerin odak noktası haline geldiği için uluslararası arenada Afrika Boynuzu'nu önemli kılan faktörlere bakmak mantıklıydı. Bu faktörler arasında, bölge ülkelerinin siyasi yapısı da yer almaktadır, çünkü bu, bölgeyi oluşturan faktörlerin belirlenmesine olanak sağlayacaktır. Bu nedenle bu çalışma, ağırlıklı olarak Afrika Boynuzu ülkelerinin siyasi bileşenine çeşitli açılardan odaklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afrika Boynuzu, Siyasal Yapı, Etiyopya, Sudan, Somali.

Abstract

The Horn of Africa has gained importance in the international arena since the beginning of the twenty-first century because of its distinctive strategic location. For this reason, the Horn of Africa has become a focal point in the eyes of international and regional powers. It was logical to look at the factors that made the Horn of Africa important in the regional and international arena. Among these factors is the political structure of the countries of the region, as this will allow determining the factors that make up the region. Therefore, this study will mainly focus on the political component of the countries of the Horn of Africa from different perspectives.

Keywords: The Horn of Africa, Politics, Ethiopia, Sudan, Somalia.

1. GİRİŞ

Afrika Boynuzu, Soğuk Savaş sonrası dönemden itibaren özellikle 21. yüzyılın başlamasıyla beraber uluslararası arenada stratejik öneme sahip alanlardan biri olarak kabul edilmektedir. Afrika Boynuzu'nun seçkin coğrafi konumunun sebebiyle uluslararası ve bölgesel güçler arasında yoğun bir rekabet alanı olmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, uluslararası güçlerin bilhassa Avrupalı güçler, Afrika Boynuzu'nda yoğunlaşması, sömürgecilik dönemine kadar uzanıyor. Özellikle 1885'teki Berlin Konferansı'ndan sonra İngiltere, Fransa ve İtalya bölgeyi işgal ve paylaşmak amacıyla bu bölgeye doğru yarıştı. Böylece Sudan, Kenya, Uganda ve Somali'nin bazı bölgeleri İngiliz kontrolüne girerken, Fransa, o zamanlar Fransız Somalisi olarak bilinen Cibuti'nin kontrolünü ele geçirdi. İtalya ise Etiyopya'yı işgal edemeyince Eritre'yi ve Somali'nin bazı bölgelerini işgal etmiştir.

Afrika Boynuzu'ndaki durum Sudan, Somali, Kenya ve Uganda'nın bağımsızlıklarını kazandığı yirminci yüzyılın ortalarına kadar böyle devam etmiştir. Cibuti, 1974'te Fransız işgalinden bağımsızlığını kazanan son ülkeydi. Daha sonra Eritre 1993'te Etiyopya'dan ayrıldı ve Güney Sudan da 2011'de Sudan'dan ayrılmıştır. Bölgedeki tüm bu dönüşümlere rağmen uluslararası güçler nezdinde stratejik kavramlara göre büyük önem arz etmektedir. Günümüzde Cibuti'deki askeri üslerin kalabalık olması açık ve somut bir delildir.

Yukarıdakilerin hepsine dayanarak, iç faktörler de dahil olmak üzere Afrika Boynuzu'nu bu kadar önemli kılan faktörleri bilmek ve izah etmek için bu bölgeye yakından bakmak faydalı olacaktır. Bu nedenle, Afrika Boynuzu'nu hangi bileşenlerin oluşturduğuna dair birkaç soru ortaya çıkacaktır. Özellikle siyasi bileşim ve bunun bölge ülkelerinin kendilerine ve aralarındaki etkisi nedir? Aynı bağlamda bölge ülkeleri ile bölgesel ve uluslararası çevreleri arasındaki ilişkilere yansımaları nelerdir?

Bu gibi sorular, Afrika Boynuzu'nun son yıllarda artan öneminden kaynaklanan mantıklı sorulardır ve bu tür soruların cevaplanması, bölge ülkelerinin siyasi durumlarına ve siyasi yapı mekanizmalarının kapsamlı bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu çalışma bir girişten, ardından Afrika Boynuzu'ndaki her bir ülkenin siyasi kimliğinden ayrı ayrı bahsetmekten ve sonuç bölümünden oluşmaktadır. Sonunda, bu çalışma Afrika kıtası ve özellikle Afrika Boynuzu ile ilgilenen öğrenciler için gerçek bir fırsat ve basitleştirilmiş bir giriş oluşturacaktır.

Bu bağlamda, Afrika Boynuzu'nun siyasi, ekonomik ve güvenlik konularında neredeyse sürekli olarak kırılganlık yaşamaktadır. Burada Somali, Sudan ve Etiyopya'daki durum açık bir örnektir. Bununla birlikte Cibuti, Kenya ve Uganda'daki durum göz önüne alındığında, bu ülkeler Afrika Boynuzundaki istikrarlı ülkeler listesinin başında gelmektedir. Her halükarda, Afrika Boynuzundaki gerçeklere yakından bakmak için bölge ülkelerinin siyasi arka planına kapsamlı bir şekilde bakmak gerekmektedir.

2. CİBUTİ

Cibuti'deki siyasal sisteme bakıldığında bu devletin siyasal sistemi yasama, yürütme ve yargı organından oluşmaktadır. Liberalizmden etkilenen diğer ülkelerde olduğu gibi, parlamento yasama yetkisine sahipken, devlet başkanı, başbakan ve hükümet yürütme organını temsil etmektedir. Yüksek Mahkeme ise ülkedeki devletteki en yüksek yargı mercii sayılır. Cibuti'de demokrasinin uygulanması pek güçlü olmasa da cumhurbaşkanı halk tarafından seçilir. Başbakan, Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Ardından Başbakan hükümeti kurmakla yükümlüdür. (Djibouti's Constitution of 1992 with Amendments through, 2010: 5-18). Cibuti'deki idari ve siyasi sistem, sömürge mirası nedeniyle büyük ölçüde Fransız sistemlerinden etkilenmiştir.

Afrika Boynuzu'ndaki diğer ülkeler gibi Cibuti de tarihi, dini ve demografisini paylaştığı bölgesel çevresi ile siyasi ve ekonomik olarak uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda Cibuti'nin bölgesel düzeyde oynadığı siyasî rol göz önüne alındığında, özellikle Somali meselesinin uzlaşısı için düzenlenen bir dizi müzakerelere ev sahipliği yaparak Somali'deki siyasî çatışmaların çözümünde büyük rol oynamıştır. Buna ek olarak, Eritre'nin Etiyopya'dan ayrılmasından sonra, Etiyopya karayla çevrili bir ülke haline geldiğinde Etiyopya'nın deniz ticaretinin büyük kısmı Cibuti limanlarına bağlı idi. Bu da Cibuti'nin Afrika Boynuzundaki stratejik önemi anlamına gelmektedir (Mesfin, 2008: 11-12). Bu nedenlerle dış politika düzeyinde de Cibuti'nin stratejik konumu nedeniyle uluslararası arenada ekonomik ve askeri-güvenlik anlamında stratejik önem kazanmıştır. Bu yüzden Cibuti ABD, Fransa, Çin ve Japonya gibi bir dizi yabancı askerî üsse ev sahipliği yapmaktadır (Melvin, 2019: 2). Bu, Afrika Boynuzu'nun 21. yüzyılda uluslararası arenadaki önemi çerçevesinde yer almaktadır.

3. ERİTRE

Eritre'nin siyasî durumuna gelindiğinde ise, bu devletin siyasi sistemi tek parti sistemine dayanmaktadır. Aslında Eritre, Etiyopya'dan ayrıldığından bugüne kadar başkan İsaías Afwerki tarafından yönetilmektedir. Bu bağlamda, Eritre'deki mevcut siyasi sistem, 1991'de Eritre Halk Kurtuluş Cephesi (*Eritrean People's Liberation Front- EPLF*) ile Etiyopya'daki Tigray Halk Kurtuluş Cephesi (*Tigray People's Liberation Front-TPLF*) arasındaki yapılan ittifakın sonucudur. Bu ittifakın asıl amacı 90'larda Addis Ababa'daki merkezi hükümete karşı savaşağını ve buna karşı bir zafer durumunda Etiyopya'daki iktidarı ele geçireceğini, bunun karşılığında Eritre'de bir referandum yapılacağını öngörüordu. Binaenaleyh 1991'de Etiyopya'daki askerî rejimi devirmeyi başardılar. Ardından daha önce bahsedilen iki cephe, 23/1992 sayılı Kararname uyarınca iki yıl sonra Eritre'nin Etiyopya'dan ayrılıp ayrılmayacağına karar vermek için bir referandum düzenlenmesini kabul edilmiştir. Buna göre 1993 yılında Birleşmiş Milletlerin himayesinde referandum yapılmıştır ve %99 oy oranı ile Eritre bağımsızlığını kazanmıştır (Tareke, 2009: 2).

Eritre bağımsızlığının başlangıcında çok partili bir ülkeydi, özellikle 1997 yılında Eritre'nin ilk anayasasında çok partili bir devlet olarak kabul edilmiştir, ancak 1998'de Eritre-Etiyopya savaşının patlak vermesiyle mevcut anayasa askıya alınmış ve askerî yönetime geçilmiştir. Kısaca, Eritre bağımsızlığını kazandığından beri cumhurbaşkanlığı veya parlamento düzeyinde herhangi bir seçim veya referandum yapılmamıştır (European Asylum Support Office, 2015: 27).

Bununla birlikte Eritre, Afrika Boynuzu'ndaki siyasi ve güvenlik durumunu zaman zaman gelgitler şeklinde ele alınmaktadır. Bu bağlamda, Eritre'nin komşu olan ülkelerle ilişkilerine, özellikle de Eritre-Etiyopya ilişkilerine bakıldığında, bazen sıcak bazen soğuk ilişkiler kurulduğu görülmektedir. Bu noktada genel olarak, Eritre'nin bölgesel politikası ilgili olarak aşağıdaki ülkelerin komşu ülkelerle olan ilişkisine bakmak gerekmektedir. Eritre ile Etiyopya ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda bu iki devlet arasında tarihsel düşmanlık olmasına rağmen, 1993'te Eritre'nin bağımsızlığının ilk yıllarında ilişkilerin iyi olduğunu söylemek mümkündür. Fakat bu ilişkiler, doksanlı yılların ortasından bu yana, aşağıda da gösterildiği gibi pek çok dönüşüm yaşamıştır. Aslında, Etiyopya devletin politikası, bölgesel veya uluslararası ilişkilerinde kalıcı dostluklar veya kalıcı düşmanlıklar olmadığını söyleyerek, siyasî ittifaklar kurma stratejisine dayanmaktadır. Buna göre Eritre'nin bağımsızlığıyla başlayan iki ülke arasındaki ekonomik bağlar nedeniyle, Eritre ile Etiyopya arasındaki ilişkiler daha çok çıkar ilişkisine dayanmaktadır. 1993'ten itibaren başlayan Eritre-Etiyopya ilişkilerinin öyküsünün temeli Etiyopya'da Mengistu'nun askerî rejimi devirmek amacıyla ortak mücadele için bazı grupların silahlandırılmasına dayanır; ancak, iki komşu ülke arasındaki bu ilişkinin, sınır anlaşmazlığının yenilenmesinden dolayı 1998-2000 yıllarında iki ülke arasında tekrar şiddetli bir savaşın patlamasıyla bu iyi ilişkiler yeniden gerginlik hâline dönüşmüştür. Burada, Afrika Birliği Örgütü'nün (*Organisation of African Unity-OAU*)

çabaları sayesinde, Etiyopya ile Eritre arasındaki ateşkes 2000 yılında Cezayir’de kabul edilmiştir (Tareke, 2009: 346). Sonunda gelgit şeklinde olan iki ülke arasındaki ilişkiler, hâlâ zikzaklar çizmeye devam etmektedir. Fakat 2018’den beri, özellikle Abiy Ahmed’in iktidara gelmesinden sonra Eritre ile Etiyopya arasındaki ilişkiler yeniden iyileşmeye başlamıştır.

Diğer tarafta Eritre’nin komşusu olan Cibuti ile arasındaki ilişkilere bakıldığında, bu iki ülke arasındaki ilişkiyi göz önünde bulunduran Eritre hükûmeti, 1993’ten bu yana Cibuti’yle güçlü ilişkiler kurmak amacıyla yoğun bir diplomatik çaba sarf etmiştir. Aslında bu iki ülke arasındaki tarihi ve etnik örtüşme nedeniyle sakin ve normal bir ilişki görünmektedir ve Eritre ile Cibuti arasındaki ilişkiler birbiriyle temas dönemlerinde gelişmeye devam eden bir ilişkiler zinciri şeklinde olmuştur.

Eritre’nin Somali ile ilişkilerine bakışına gelince, Eritre ile Somali arasındaki ilişkilerle ilgili olarak ilk önce şu söylenmelidir: Eritre ve Somali ortak bir mücadele konusunda birleşmişlerdir. Çünkü Eritre, bağımsızlığını kazanmak için Eritre Devrimi sırasında Somali’den önemli bir destek bulmuştur (Muhammed, 1990: 175). Bu durum, Eritre’lilerin bağımsızlığını kazanmasından bu yana Somali ile ilişkilerinin derinleşmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra Eritre, bağımsızlıktan sonra çatışan Somali partilerini resmî delegasyonlarla bölgesel veya uluslararası uzlaştırma çabalarını sürdürmüştür.

Aynı çerçevede, Eritre’nin Sudan’a yönelik politikasına bakıldığında, Eritre’nin bağımsızlık arayışında olduğu dönemde Sudan, Eritre’nin yanında yer almasına rağmen, durum Eritre’nin komşusu Etiyopya’ya bakışından pek de farklı değildir (Muhammed, 1990: 175). Aslında 1993’ta Eritre’nin bağımsızlığından bu yana iki devlet arasında uzun süre güvenlik krizleri yaşanmıştır. Bu bağlamda Eritre Sudanlı isyancılara verdiği destek nedeniyle, 2018’de Eritre ile Sudan arasında silahlı bir çatışmaya dönüşme noktasına kadar gelmiştir (Martin, 2013: 321-330). Bunun için her iki ülkenin sınırları boyunca askerlerin konuşlandırılması yoluna dahi başvurulmuştur.

Sonunda, Eritre’nin komşularına yönelik politikası, ülkenin bağımsızlığını kazandığı 1993’ten bu yana, özellikle Sudan ile, yumuşak bir politika olmamıştır. Ancak Afrika Boynuzu ülkelerinin son yıllarda tanık olmaya başladığı yakınlaşma dikkate alındığında Eritre de elbette bunun bir istisnası olmayacaktır.

4. ETİYOPYA

Afrika Boynuzundaki siyasî durumunun tartışılmasında, Etiyopya’nın siyasî durumundan mutlaka söz edilmelidir. Çünkü Etiyopya, Aksum İmparatorluğu’nun tarihini dikkate alırsak, Afrika Boynuzu’nda devlet kavramını bilen en eski ülke olarak kabul edilmektedir. Etiyopya’nın resmî adı, Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti’dir. Diğer Afrika Boynuzu devletleri gibi bu federal cumhuriyetin siyasal sistemi yürütme, yasama ve yargı organlarına dayanmaktadır. Bunun ışığında Yürütme cumhurbaşkanı ve başbakanın oluşmaktadır. Yani cumhurbaşkanı ile başbakan yürütme makamlarının rolünü temsil etmektedirler, fakat cumhurbaşkanının konumu yalnızca törenseldir ve yetkiler başbakanın elindedir. Yasama ise, Birlik Konseyi ve Milletvekilleri Konseyi adında iki meclisten oluşan bir organdır. Bu meclislerin her birinin görev süresi beş yıldır. Yargı otoritesine geldiğinde bu organ yüksek mahkemeden oluşuyor. Bu bağlamda, Başbakanın tavsiyesi üzerine bu yüksek mahkeme başkanını ve başkan yardımcısını devlet başkanı atar, ancak onların kabulü, halk meclisi tarafından yapılmaktadır (Constitution of the Federal Democratic Republic of Ethiopia).

Biraz geriye dönersek 1955 yılında Etiyopya anayasası tarafından belgelendiği gibi, Etiyopya’nın siyasî tarihi I. Menelik’ten başlamıştır. I. Menelik’in, Hazreti Süleyman ve Saba Melikesi’nin oğlu olduğuna inanılır. Her halükarda, bu tarihi imparatorluk 1974 yılında askerî darbeyle sona ermiştir (Phillipson, 2012: 66). 1974 yılındaki gerçekleşen darbenin lideri Mengistu

Haile Mariam adlı solcu bir subaydır. Bu yeni rejim, Sovyetler Birliği ile bağlantılı sosyalist bir rejimdir. Bu nedenle yeni rejim, ilk günlerinden itibaren Etiyopya'nın Soğuk Savaş dalgası çerçevesinde sosyalist bir ülke olduğunu ilan etmiştir (Daban, 2017: 155). Burada çarpıcı şey, iktidara yeni gelen komünist rejim, Sosyalizmi zorla kabul ettirmek istemiştir. Bunun bedeli yüz binlerce Etiyopyalı vatandaşı öldürülmüştür. Aynı zamanda siyasî muhalefetin bastırılması ve tüm siyasi partilerin önlenmesi ile o dönemdeki felsefeye göre burjuva devrimci unsurlarının ordudan temizlenmesi gerektiğini düşünülmektedir. Bunun ışığında 1975'te Marksist Devrimin ve Sosyalist düşüncesinin Etiyopya geneline yayılması amacıyla Komünist düşünce ile aşılarmış binlerce öğrenci kırsal bölgelere gönderilmiştir. Ardından özellikle 1978'de Kızıl Terör olarak bilinen olay Etiyopya'da başlamıştır. Bu, Komünist iktidarın sosyalizmi her ne pahasına olursa olsun empoze etmek için giriştiği çetin bir süreçtir. Bu zor koşullardan dolayı, 1989 yılında Tigray kabilesine mensup olan Meles Zenawi, Komünist rejime karşı Etiyopya Halkçı Devrimci Demokratik Cephesi'nde (*Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front -EPRDF*) devrimine öncülük etmiştir. Sonunda 1991'de devrim iktidara gelmiş ve Komünist olan Mengistu Etiyopya dışına kaçmak zorunda kalmıştır (Tareke, 2009: 307). Etiyopya'daki bu değişimin bir sonucu olarak siyasî partiler oluşturulmuş ve Etiyopya federal bir devlet çerçevesinde bağımsız veya özel hareketler de geliştirilmiştir. Dahası 2005'te ülkede ilk parlamento seçimlerine tanıklık etmiştir. Bunun için Etiyopya'nın mevcut siyasî yapısı bu desene dayanmaktadır. 2012 yılında Zenawi'nin ölümünden sonrasında da bu durum devam etmiştir.

Bu bağlamda, Mart 2018'de Zenawi'nin yerine gelen Başbakan Haile Mariam Dessalines'in istifa etmesinden sonra, Etiyopya'da yüksek görevde bulunan Abiy Ahmed ilk Müslüman kökenli Başbakan olmuştur (Abiy Ahmed Prime Minister of Ethiopia). Abiy iktidara gelmesiyle beraber bölgedeki siyasî ağırlık açısından Etiyopya, Afrika Boynuzu'nda öne çıkan politik bir oyuncu olmuştur. Yine bu siyasî ağırlığından dolayı Etiyopya, bölgedeki güçlü diplomasisinin istihdamına ve özellikle komşu ülkelerle derinlemesine ve çevresel çatışmanın terk edilmesine dayanan bir politikaya sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu politikanın bir uzantısı olarak ülkede mevcut durumdaki Etiyopya'nın dış politikasını şekillendiren, Afrika Boynuzu'nda daha fazla ekonomik ve politik etki yaratarak geleceğe sahip olacak ekonomik ve politik gücü kazanmak için önemli bir politika izlenmektedir.

Etiyopya'nın bölgesel politikasına gelince, özellikle komşularıyla, itme ve çekme arasında değişmektedir. Bu bağlamda, 1998'de Etiyopya ile Eritre arasındaki sınır çizgisinde bulunan Badme bölgesi, iki ülke arasında patlamaya hazır bir bomba gibi düşünülmekteydi. Badme gibi diğer tartışmalı sınırların yanı sıra, Etiyopya'nın kıyılara ihtiyacı göz önüne alındığında, doğuda Kızıldeniz kıyısına yakın diğer bölgeler de bu kapsama dâhil edilebilmektedir. Bu yüzden 1998 ve 2000 yıllarında iki ülke arasında acı savaşlar yaşanmıştır. Savaşan taraflar arasındaki ağır kayıplardan sonra bölgesel ve uluslararası çabaların ardından, taraflar 2000 yılında Cezayir'de Afrika Birliği Örgütü öncülüğünde ateşkes anlaşması imzalamışlardır (Tareke, 2009: 346).

Diğer taraftan, Etiyopya ile Somali ilişkilerine bakıldığında, iki ulus arasındaki ilişkilerin orta çağlardan bu yana hem barışçıl hem de çatışmalı uzun bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Etiyopyalılar ve Somaliler arasındaki savaşlar göz önüne alındığında XX. yüzyılın son çeyreğinde sınır bölgesindeki Ogaden konusunda da anlaşmazlık nedeniyle şiddetli bir savaş ortaya çıkmıştır, ancak Somali'nin iç çatışmalarından dolayı çöküşü sonrasında da Etiyopya, Somali krizini çözmek için bu ülkeye müdahale etmeye çalışmıştır. Örneğin, 2006'de Etiyopya, Somali'nin başkenti Mogadişu'yu kontrol altına alan İslami Mahkemeleri başkent Mogadişu'dan çıkarmak amacıyla askeri güçler göndermiştir (Khadiagala, 2008: 2).

Etiyopya ile Sudan arasındaki siyasî ilişkilere bakıldığında ise, belli bir oranda iyileşme yaşanmış olsa da bile bir takım gerilimlerin hâlâ devam ettiği görülmektedir. Özellikle de 1974-

1991 yılları arasında Etiyopya, askerî yönetim döneminde çok kritik dönemlerden geçmiştir. Fakat bölgede meydana gelen siyasî, güvenlik ve ekonomik değişimler ışığında Meles Zenawi 1991’de iktidara geldiğinde, Etiyopya hükümetinin Sudan’la olan ilişkilerini çeşitli nedenlerle geliştirmeyi hedeflemiştir. Zaten Etiyopya’nın Rönesans adlı Baraj projesini gerçekleştirmek için hem güvenlik hem de siyasî destek anlamında Sudan’a ihtiyacı vardır. Çünkü Etiyopya, çoğunlukla Nil sularına dayanan bu projeye karşı Mısır-Sudan cephesinden korkmaktaydı. Bu nedenle Sudan ile iyi ilişkiler kurması gerektiğini fark etmiştir. Sudan açısından olaya bakıldığında, bu barajın üreteceği elektrikten Sudan da yararlanabilecektir.

Etiyopya’nın benimsenen stratejisinde, Afrika Boynuzu’nun geri kalanına yönelik politikasında Etiyopya, Afrika Boynuzu’nun Kızıldeniz’e açılan kapısı hâline gelmeyi amaçlamaktadır. Bu yüzden Afrika düzeyindeki ilişkiler ışığında, Afrika arenasında etkili bir ülke olarak varlığını kanıtlamak için büyük çaba sarf etmektedir. Zaten Afrika Birliği’nin genel merkezi Etiyopya’nın başkentindedir. Etiyopya da bu durumundan faydalanmayı hedeflemektedir. Son yıllarda Etiyopya’nın şu anki mevcut Başbakanı Abiy Ahmed’in politikasına bakıldığında da komşu ülkelerle sıfır sorun politikasını benimsemeye ve pekiştirmeye başladığı görülmektedir.

5. SOMALİ

Afrika Boynuzu’ndaki siyasî durumu değerlendirirken, bir çatışma ve istikrarsızlık dönemi yaşayan Somali’deki siyasî durumu ele almak gerekmektedir. Somali’deki siyasî durumda öncelikle Somali’nin siyasî sisteminden bahsedilmelidir. Aslında Somali’nin yaşadığı çalkantılı duruma rağmen, yine de bu ülkede oturmuş siyasî bir sistemi bulunmaktadır. Biraz geriye bakılırsa bugünkü Somali’de mevcut olan siyasal sisteminin temelini, XIX. yüzyılın sonlarındaki iç savaştan önceki Somali’nin siyasal sisteminin bir mirası olduğu bilinmektedir. Bu eski sistem, merkezî bir hükümet ile bölgesel yönetimlere sahip federal bir cumhuriyettir. Somali’deki siyasi sistemin başında yürütme organı ve yasama organı yer almaktadır. Yasama, İslam hukukuna dayalı “Xeer” diye bilenen bir yasamaya dayanmaktadır (Woodward, 2006: 24). Bu yasama, meclis ile senato veya parlamentonun yüksek kurulundan oluşur. Yürütme organı ise; Başkan, Başbakan ve Bakanlar Kurulundan oluşmaktadır (Sevinç & Çiftçi, 2015: 260); ancak ülkedeki uzun süren çatışmalardan dolayı devlet bu unsurlarını kaybetmiştir.

Bu bağlamda modern Somali devletinin politikasını oluşturan olaylara bakıldığında, 1943’te ülkeyi Fransız Somalisi, İngiliz Somalisi ve İtalyan Somalisi olarak üçe bölen Avrupa sömürgeciliğine karşı çıkan Somali Devrimi yer almaktadır. O dönemdeki Somalililer, Muhammed Abdullah Hassan’ın öncülüğünde Derviş Ayaklanması adıyla Batı sömürgeciliğine direnmeye çalışmıştır. Uzun bir mücadeleden sonra Somalililer bağımsızlıklarını İngilizlerden ve İtalyanlardan alıp 1960’ta bağımsız ve egemen bir devlet olup federal Somali Cumhuriyeti’ni kurmuştur. Somali’deki siyasî olaylar göz önüne alındığında, Somali’de siyaset dört aşamadan geçmiştir:

İlki, 1960-1968 yılları arasında devleti kurma aşamasıdır. Yani Somali’nin bağımsızlık yıllarının hemen ardından gelen bir aşamadır. Bu aşamanın özelliği, genç demokrasi dönemi olmasıdır. O dönemler siyasî partilerin çokluğu ile dikkat çekmekteydi. Somali bu dönemde hem cumhurbaşkanlığı ile parlamento seçimlerini gerçekleştirmiş hem de siyasî ve günlük yaşam açısından da sakin bir dönem yaşamıştır.

İkinci aşama, Somali’de başlayan genç demokrasinin sonunun başlangıcını belirleyen bir aşamadır. Aslında 1969’da Somali’nin seçilen cumhurbaşkanı Abdul Rashid Sharmarkî’nin öldürülmesinden sonra iktidara gelen General Mohamed Siad Barre tarafından başlatılan askerî darbe ile tam askerî bir yönetim başlamıştır. General Mohamed Siad Devrim Yüksek Kurulu’nu kurduktan hemen sonra devlet kurumlarını bozmaya başlamıştır. Barre bu kritik dönemde

parlamentoyu feshederek anayasayı askıya alınmıştır, yürürlükteki tüm yasaları geçici yasalarla değiştirmiş, yüksek yargı konseyini kaldırmış ve siyasi partileri dondurduğunu ilan etmiştir. Yani, bu demokratik kurumların bozulduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca, eski devletin özelliklerini değiştirmek için de Somali Demokratik Cumhuriyeti olarak adlandırılmıştır. Bu, Sosyalist ideolojiye dayalı şekillendirilen yeni bir Cumhuriyettir. Bu durum karşısında, Sovyetler Birliği ile Somali arasında bir yakınlaşma yaratılmıştır. Bununla birlikte, yeni rejim kendi idaresine sivil bir tat vermek amacıyla, 13 sivil bakan ve bir polis bakanından oluşan yeni bir sivil hükûmet kurmuştur (Sevinç & Çiftçi, 2015: 260).

Bu bağlamda, Somali'deki kurulan sosyalist hükûmet üyelerinin birçoğunun teknik ve idari tecrübesine sahip olmasına rağmen, bu hükûmetinin kurulmasında aşiret dengesini, yani Somali'nin etnik yapısını tam olarak yansıtamamaktadır. Bu alınan kararın ardında yatan tehlikenin farkına varmadan aşiret unsurunu devletin eklemlerinden çıkarmak isteyen komünist otorite tarafından planlanmıştır. Bu değişimin sonunda Somali, en aşırı derecede tam diktatör bir devlet hâline gelmiş ve 1991'de Siad Barre'ye karşı silahlı bir devrime yol açmıştır.

Üçüncü aşamada Somali, iç savaş aşamasına girmiş ve bunun sonucu devletin altyapısı ve siyaseti çökmüştür. Aynı zamanda aşiretsel bölünmeler yaşanmış ve ülkeyi sarsan kaos ortamı oluşmuştur. Bu dönem, General Siad Barre rejiminin yıkılmasından sonra başlayan bir dönemdir. Aynı şekilde bu, Somali'nin yakın tarihindeki en karmaşık aşamalardan biri olarak görülür.

Dördüncü ve son aşama ise, Somali devletinin yıkılmış olan bileşenlerinin temelini yeniden canlandırmaya çalışan bir aşamadır. Burada devletin saygınlığını yeniden kazanma, orduyu ve merkezî otoriteyi kurma girişimleri bulunmaktadır.

Afrika Boynuzu'nun uluslararası politikada yukarıda da bahsedildiği gibi Somali'nin geçtiği karmaşık aşamaların tümünde, batılı güçlerin büyük bir rolü vardır. Aslında bu süreçlerin son beş yılında, Somali'nin bir kısmı istikrarlı hâle gelmesine rağmen, hâlâ 1991'deki olaylarla bugüne dek bölünmüş durumdadır. Bu bağlamda Türkiye, özellikle 2011 sonrasında Somali devletinin yeniden inşasında büyük rol oynamıştır.

Somali'nin komşu ülkelerle ilişkisi göz önüne alındığında, 1977-1978 yılları arasında Etiyopya ile Somali arasında şiddetli bir savaş gerçekleştiği görülmektedir (Özkan, 2013: 18-20). Bu arada, Sovyetler Birliği ve Küba'nın Etiyopya ile birlikte yaptığı müdahalenin ardından, Somali rejimi 1988'de yapılan uzlaşmayı kabul etmek zorunda kalmıştı (Sevinç & Çiftçi, 2015: 257). Bu olaylar kademeli bir şekilde merkezî devlet otoritesinin düşmesine sebep olmuştur. Nihayetinde 1991 yılında askerî cepheler rejimi devirmeyi başarmıştır. Fakat merkezî hükûmeti devirmeyi başaran silahlı gruplar kendi aralarında tek bir hükûmet kurma konusunda anlaşamamışlardır. Bu olayların doğrudan bir sonucu olarak devlet tamamen çökmüş ve yıkıcı bir iç savaş ortaya çıkmıştır (Özkan, 2013: 18-20). Sonrasında ülke yavaş yavaş dağılmaya başlamıştır. Örneğin, Somaliland tek taraflı Somali'den ayrıldığını ilan etmiştir. Kısa bir süre sonra özellikle 1998'de Puntland bölgesinde de özerk bir bölge kurulması amaçlanmıştır. Tüm bu başarısızlık durumu Somali'de barış ve istikrar konusunda karmaşıklığa sebep olmuştur.

Tüm bunlara rağmen Somali devleti, Türkiye'nin desteği sayesinde adım adım toparlanmaya başlamıştır ve önümüzdeki birkaç yıl içinde ayağa kalkıp bölgesel ve uluslararası statüsüne geri döneceğine inanılmaktadır.

6. SUDAN

Afrika Boynuzu'nda yer alan Sudan'daki siyasi durumu ele almak gerekirse; Müslüman çoğunluğa sahip olan bir ülke olduğu görülür. Buna göre, Sudan'daki siyasal sistem nüfusun çoğunluğunu oluşturan Müslümanlardan öyle ya da böyle bir şekilde etkilenmektedir. Bu

bağlamda, 2005 yılında kabul edilen Sudan anayasasına göre Sudan, demokratik bir cumhuriyet olduğu tanımlanmıştır. Bu anlamda İslam'ın etkisi bariz bir şekilde görülmesinin yanı sıra, bu etki iktidardaki siyasî parti sayesinde de hissedilmektedir. Bununla birlikte, söz konusu siyasal sistemde Sudan, demokratik, çok partili ve merkezî olmayan bir devlet olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda Sudan'da siyasal sistemin organları: yasama, yürütme ve yargı organı şeklinde yetkili makamlardan oluşur. Ama yasama, merkezî otoritenin bulunduğu yer olan Sudan'ın başkentindeki parlamento tarafından temsil edilmektedir. Keza, Sudan'daki siyasî sistemin kurucu organları arasında yer alan yüksek mahkeme de bir yargı organıdır. Buna ek olarak temyiz mahkemeleri ve genel mahkemeler veya bölge mahkemeleri olarak bilinen Sudan eyaletlerine yayılmış olan birinci derece mahkemeler de bulunmaktadır (Badawi, 2015: 27-48).

Biraz geriye gidersek, modern Sudan'daki siyasal sistemin özelliklerinden bahsetmek gerekirse, Sudan'daki ilk siyasî birliğin parametreleri, 1821'den beri Sudan'a bir tür siyasî birlik getiren Muhammed Ali Paşa'nın ortaya çıkardığı siyasî birliktir (Bilgenoğlu, 2013: 255-256). Dolayısıyla bu dönemin, Sudan'daki modern siyasal sistemin gerçek başlangıcı olduğu söylenebilmektedir. Bundan sonra ise ülke birkaç değişik aşamadan geçmiştir. İlk olarak, Muhammed Ahmed el-Mehdi'nin önderlik ettiği Mehdist devrimi, 1885'te bugünkü Sudan topraklarının çoğu kısmında bağımsız bir siyasî sistem kurmuş, ancak bu bağımsız devlet, 1898'de İngilizler tarafından işgal edilmiştir. O zamanlardan beri Sudan veya İngiliz-Mısır Sudan'ı, 1956'ya kadar İngiliz sömürgeciliği altında kalmıştır (Boahen, 2000: 97-101).

Aslında İngiliz sömürgeciliği döneminde bile Sudanlı aydınlar siyasi ve coğrafi olarak Sudanlı kimliğini çizmeye çalışıyorlardı. Bu hikâye, XIX. yüzyılın başında İngilizler, Sudan topraklarının kontrolünü ele geçirdikten sonra başlamıştır. Çünkü İngilizler, idari işlerinde kendilerine yardımcı olmak için personel eğitmek amacıyla çeşitli formasyon okulların kurulmasının gerektiğini düşünmüşlerdir. Bu amaçla, daha sonra Hartum Üniversitesi olan Gordon College da dâhil olmak üzere bir dizi okul kurmuşlardır. Bu okullarda Sudanlılar kendilerini örgütlenme fırsatı bulmuştur. Bu durum Sudanlı gençlerin gruplaşması için çok iyi bir temel oluşturmuş ve 1924'te Sudanlı öğrenciler, Beyaz Bayrak (*Al-liva el-Abyad*) adlı gizli bir topluluk kurmuştur. Bu topluluğun gizli eylemlerinin sonucunda Sudan'ın geleceği üzerine tartışma ortaya çıkmıştır. Sonunda 1938 yılında Sudanlı aydınlar, İsmail el-Ezheri başkanlığında Mezunlar Kongresini (*Graduates Congress*) kurmuştur (Woodward, 2006: 24). O sıralarda, Sudan'ın siyasal düşüncesini oluşturma yönündeki ilk girişimlerde, İngilizlerin çıkmasından sonra Sudan Mısır ile birleşmesi mi yoksa tamamen bağımsız bir devlet mi olması gerektiği konusu, tartışılan en önemli konulardan biri olmuştur. Sonunda, Mısır'dan ayrı bir Sudan fikri tercih edilmiş ve Sudan'ın 1956'da bağımsızlığını kazanmasının ardından devletin ilk başkanı İsmail el-Ezheri olmuştur (Shaker, 1981: 96).

O dönemde bağımsızlığın ilk yıllarında Sudan'ın siyasî durumuna bakıldığında, çok partili siyasî hayatın deneyimi ile genç bir demokrasi serüveni başlamıştır. Buna ek olarak, ideolojik düzeyde de Sudan'da İslamî yönelimler ve siyasî eğilimler, komünist ideolojiyi takip eden akımlar ve diğerleri de dâhil olmak üzere farklı siyasî eğilimler yer almıştır. Ancak yeni bağımsız devlette bu acemi demokrasi deneyimi, 1958'de İbrahim Abboud'un önderliğinde gerçekleştirdiği askerî darbeyle son bulmuştur. Fakat 1964'te Sudan, yaşadığı kritik durumlardan dolayı İbrahim Abboud yönetiminin devrilmesine yol açmış ve yeniden demokrasi tecrübesine geri dönmüştür. Ancak kısa bir süre sonra, siyasî partiler tamamen çözülmüş ve temel özgürlükler kısıtlanmaya başlamıştır. Bu durum devlette siyasal istikrarsızlığa yol açmış ve nihayetinde Sudan'ın güneyindeki çoğunluğu müslüman olmayan bir isyan başlamıştır. Ardından tekrar askerî darbeler dizisi ortaya çıkmıştır: 1969'da Cafer Muhammed en-Numeyri liderliğinde darbe gerçekleşmiş ve 1989'da Ömer el-Beşir liderliğindeki Ulusal Kongre Partisi iktidara gelmiştir (Woodward, 2006: 24).

Aslında Ulusal Kongre Partisi iktidara geldiği zaman, diğer askerî rejimler gibi hem devletteki mevcut anayasayı askıya almış hem de siyasî partileri yasaklamıştır. Ayıyeten de Askerî Konsey yürütme ve yasama yetkisini tekeline almıştır. Ardından İslam düşüncesinin en önde gelen liderlerinden biri olan Hasan el-Turabi'nin -darbenin bir parçası olarak görülmüş ve çoğu siyasî parti liderleri gözaltına alınmıştır. Bu bağlamda siyasal düşüncenin evrimi açısından, 1989 darbesinden sonra öne çıkan özelliklerden biri de 1991'de şeriata dayalı kanunlarına uygun bir rejim ilan edilmiş olmasıdır (Colins, 2015: 322). Şeriat kapsamında çalışma beyanı, Sudan hükûmeti ile Batılı ülkelerle, özellikle de ABD arasında büyük gerginlik nedeni olmuştur. Binaenaleyh, Amerika Birleşik Devletleri tarafından Sudan'a karşı yirmi yıldan fazla süren bir ekonomik yaptırım uygulanmasına neden olmuştur.

Bu bağlamda, İslamî hareketlerin yönetimi altında son 30 yılın en ünlü siyasî dönüm noktalarından biri, 1989'da Sudan'da iktidara gelen Ulusal İslami Cephe (National Islamic Front - NIF) liderlerinin arasında büyük bir bölünme yaşanmasıydı. Bundan sonra 1999'da Sudan Devlet Başkanı Ömer el-Bashir tarafından yönetilen Ulusal Kongre Partisi'ni (Popular Congress Party - PCP) kurmuştur (Jamie, 2017: 26). Aynı zamanda son zamanlarda İslamî hareketlerin en büyük düşünürlerinden biri olan Hasan el-Turabi de Millî Selamet Devriminin birliğinden ayrılmaya başlamış ve kendi başkanlığında Popüler Kongre Partisi'ni (*Popular Congress Party -PCP*) kurmuştur (Sudan Country Assessment April 2003). Bu olayların doğrudan bir sonucu olarak, Sudan'daki İslamî hareketin manevi babası el-Turabi iktidardan uzaklaştırılmıştır. Bundan dolayı el-Turabi ile rejim arasında şiddetli bir gerginlik ortaya çıkmıştır. Bu nedenlerden dolayı İslamcıların iktidar üzerindeki etkisi yavaş yavaş dağılmaya başlamış ve Sudan'daki İslamî Cephenin dağılmasına yol açmıştır. Sonunda İslami hareketin politik performansının zayıflığı 11 Nisan 2019'daki askerî darbeye el-Beşir yönetiminin sona ermesine yol açmıştır. Sudan, 2019'dan beri yakın gelecekte ülkeye liderlik edecek siyasi kimliği tanımlayan yeni bir anayasa beklemektedir.

7. GÜNEY SUDAN

Güney Sudan'da siyasî durumunun değerlendirilmesine gelince; Güney Sudan Cumhuriyeti, devlet olarak hem Afrika Boynuzu'nda hem de Afrika kıtasında kurulan en yeni devlettir. Güney Sudan'ın siyasal sistemi ise diğer Afrika siyasî sistemlerinde olduğu gibi, 2011'de Güney Sudan'da kabul edilen geçici anayasaya göre cumhuriyetçi yönetim anlayışını benimsemektedir (South Sudan's Constitution of 2011). Sudan'dan ayrıldığı günden beri devletin başında Salva Kiir Mayardit bulunmaktadır (Encyclopedia Britanica, Salva Kiir Mayardit President of South Sudan). Bu ülkenin siyasî ve güvenlik durumu hakkında yorum yapmak gerekirse, Güney Sudan bağımsızlığını kazandıktan sonra kısa bir süre içerisinde bu yeni devletin siyasî liderleri arasındaki uyum eksikliği nedeniyle şiddetli bir iç savaşa girmiştir (Schomerus & Tim, 2010: 3).

Diğer taraftan Güney Sudan'ın komşu ülkelerle olan ilişkisine gelince, Güney Sudan ile Sudan arasında hâlihazırda öne çıkan çok sayıda sorun vardır. Bu sorunların en önemlisi iki devlet arasında henüz tamamen sonlandırılmamış sınır sorunudur. Bu bağlamda söylenebilecek olan, Güney Sudan hem yeni bir devlet olduğu için hem de bağımsızlığını kazandıktan sonra hemen iç savaşa girdiği nedeniyle hala parçalarını toplamaya devam etmemektedir. Bu nedenle Güney Sudan, Afrika Boynuzu'nda büyük ölçüde aktif bir role sahip olamamıştır.

8. KENYA

Afrika Boynuzu ülkelerinin siyasî durumunun incelenmesinde Kenya'daki siyasî duruma bakınca, Kenya'nın siyasal sisteminin de Afrika'daki siyasal sistemlerin çoğuna benzediği görülmektedir. Bu sistem Cumhurbaşkanı liderliğinde yürütülen cumhuriyetçi bir sistemdir.

Cumhurbaşkanı her beş yılda bir doğrudan seçimle görev başına gelmekte ve anayasaya göre iki dönem görev yapabilmektedir (Laws of Kenya, Constitution of Kenya, 2010).

Aslında Kenya'nın 1963'te bağımsızlığını kazanmasından sonra 2008 yılına kadar anayasanın yaşadığı değişikliklerin en önemli aşamalarını şu şekilde not etmek gerekmektedir: İlk başta 1963 ve 1969 yılları arasında Kenya'nın kabul edilen anayasasında devlet, desentralizasyonist (yerelleşme) yapıdan merkeziyetçi yapıya doğru yeniden örgütlenmiştir. Aynı zamanda bölgesel yönetimli parlamento sisteminden merkezî yönetim sistemine dönmüştür. Sonrasında ise 1969 ve 1982 yılları arasında ülkedeki siyasal sistem yeniden düzenlenmiştir. Buradaki yeni değişikliklerle Kenya'da tek parti sistemine evrilmiştir. O dönemde iktidarda bulunan "Kano" Partisi'nden başka bir siyasî parti mevcut değildi. Bu durum 1989'a kadar Kenya'nın siyaseti bu şekilde devam etmiştir. Ardından, uluslararası arenadaki değişiklikler nedeniyle Kenya da, siyasî partilerin yeniden kurulmasına izin vermiştir.

Bu bağlamda, 1997'deki anayasa değişikliğine göre 2008'de yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde birçok siyasî parti yer almıştır. Bu süreçte, özellikle 2010 yılındaki anayasa değişikliği ile her geçen zamankinden daha fazla bir demokratikleşme yaşanmış ve bu dönemde, daha önce de olduğu gibi, ülkenin mutlak başkanının yetkileri sınırlandırılmıştır (The Constitution of Kenya, 2010). Bu bağlamda, 2008 yılında Kenya'da yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminden sonra, Kenya'daki huzursuzluğa rağmen, şu anda Afrika Boynuzu'ndaki huzurlu ülkelerden biri olduğu düşünülmektedir.

Bu çerçevede Kenya'nın yaşadığı dönüşümler bağlamında Kenya'nın komşu ülkeleriyle ilişkilerine gelince, özellikle Afrika Boynuzu ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında inceleme yaparken Kenya ile Somali arasındaki karmaşık ilişkilere bakmak bize uygun bir örneklem sunacaktır.

Aslında, Kenya ile Somali arasındaki ilişkiler uzun süredir yaşanan karmaşıklıklar üzerine kuruludur. İki ülke arasındaki bu karmaşıklık yeni bir şey değildir. Biraz geriye gidildiğinde bu anlaşmazlıkların geçtiğimiz yüzyılın altmışlı yıllarında iki ülkenin İngiltere'den bağımsızlıklarını kazanmalarından hemen sonra ortaya çıktığı görülecektir. 1960'lardan bu yana, yani İtalyan Somalisi'nin ve İngiliz Somalisi'nin bağımsızlıklarını kazanmalarından sonraki dönemde, Batı sömürgeciliğinin neden olduğu coğrafi bölünmeden dolayı, Somali halklarının tek bir Somali bayrağı altında yaşama isteği daha da artmıştır. Bu noktada Somalili milliyetçi liderler bu hedefe ulaşmak adına çalışmıştır. Bu yüzden 1961'de, Somali'nin bağımsızlığından yaklaşık bir yıl sonra, Somali Ulusal Meclisi Kenya'daki Kuzey Sınır (*Northern Frontier District –NFD*) bölgesinin Somali Cumhuriyeti'ne ilhak etmesini istemiştir. Somali halkının bu ulusal hedefine ulaşması için, sömürge döneminde Kuzey Sınır Bölgesi olarak bilinen bölgenin ulusal liderlerinden oluşan bir heyet Londra'ya gitmiş ve İngiliz hükûmetine taleplerini iletmışlerdir. Bu taleplerden biri Kuzey Sınır Bölgesindeki (*Northern Frontier District –NFD*) Somali halkının kendi kaderini kendisinin belirlemesi ve bölgenin Somali Cumhuriyeti'ne katılması isteklerini de açıklamışlardır; ancak İngiliz yetkililer tarafından bu talepler reddedilmiş ve sonunda Kenya'ya ilhak edilmiştir (Hannah, t.y. : 391). 1963 yılında Kenya bağımsızlığını kazandığında bu bölge özerk bir bölge hâline gelmiştir. Ancak bir yıl sonra, Kenya'nın o dönemde yaşadığı koşullar ışığında Kenya Cumhurbaşkanı "Jomo Kenyatta", Kuzey Sınır Bölgesinin özerkliğini ortadan kaldırmıştır. Kenyatta'nın aldığı bu karar "NFD" bölgesinde büyük bir krize neden olmuş ve nihayetinde Somali ile Kenya arasında askeri bir çatışmaya dönüşmüştür (Mutisya, 2017: 31-39). Bununla birlikte Siad Barre yönetiminin yıkılması sonrasında 20 yıldan fazla süren Somali krizi sırasında Kenya, Somali'deki olaylardan etkilenmiştir. Nihayetinde ise Kenya, Somali'ye askerî kuvvetlerini göndermiştir (Sevinç & Çiftçi: 2015).

9. UGANDA

Afrika Boynuzu'ndaki siyasî durumun değerlendirilmesinde, son durak olan Uganda'nın siyasî durumuna değinmek gerekmektedir. İlk olarak, Uganda'nın siyasî sistemi göz önüne alındığında, siyasî sistemin yasama, yürütme ve yargı erklerinden oluştuğu ve cumhuriyetçi bir sistem özelliği sergilemekte olduğu görülür. Uganda'da, 1986'da iktidara gelen Yoweri Kaguta Museveni, devleti bugüne kadar yöneten isimdir. Museveni hem cumhurbaşkanının hem de başbakanın görevini üstlenmiştir. Uganda anayasasına göre cumhurbaşkanı beş yıllık bir süre için halk tarafından seçilmektedir (The Constitution "Amendment" act 2005).

Uganda dış siyasetine gelince, Uganda ile Güney Sudan ilişkileri göz önüne alındığında, bu ilişkiler uzun bir zamandan beri var olmuştur. Zaten bu iki ülke arasında dil, kültür ve coğrafi olarak bir benzerlik bulunmaktadır. Bu yüzden Güney Sudan Kurtuluş Savaşı sırasında, Uganda'nın siyasî ve askerî desteği olmuştur. Aslında Güney Sudan liderleri ile Uganda'nın mevcut devlet başkanı arasında güçlü ilişkiler mevcuttur (Mesfin, 2015: 2). Bu bağlamda, Güney Sudan'ın eski liderlerinden John Garang, Uganda'nın başkanı Yoweri Museveni'nin yakın bir arkadaşıydı. Hatta, Garang'ın ölümünden birkaç saat önce Uganda'daydı (Colins, 2015). Bu anlamda, Uganda'nın stratejisi jeopolitik faktörün yanı sıra demografi faktörüne ve benzeri konulara odaklanmaktadır.

Binaenaleyh, Uganda'nın eski komşusu olan Sudan'la ilişkileri geçen yüzyılın ellilerinden beri gelgitli bir şekilde devam etmektedir. Uganda ile Sudan arasındaki ilişkilerin karmaşık olmasının sebeplerinden biri Güney Sudan meselesidir. Çünkü Uganda, Güney Sudan Halk Kurtuluş Hareketi'ni desteklemektedir. Bunun sonucunda 1987 yılında Sudan ile Uganda arasındaki diplomatik ilişkiler tamamen kesilmiştir. Ancak zamanla iki ülke arasındaki ilişkiler iyileşmeye başlamış ve 2001'den sonra diplomatik temsil yeniden kurulmuştur.

Diğer taraftan Uganda, Somali ile aralarında sınır olmamasına rağmen, yıkılmış bir durumda olan Somali'deki olaylardan uzak kalamadı. Bu yüzden, Afrika Birliği'nin Somali misyonunda (*African Union Mission to Somalia –AMISOM*) Uganda, büyük bir rol oynamış ve barışı koruma kuvvetlerine katılmıştır (Kalthoum, 2012: 181). Bu bağlamda söylenebilecek olan, Uganda'nın önümüzdeki birkaç yıl içinde petrol üreten bir ülke haline gelebilmektedir. Burada ekonomik gücündeki artışın Uganda'nın Afrika Boynuzu'nda daha büyük bir rol oynamasını sağlayacağına inanılmaktadır.

SONUÇ

Afrika Boynuzu bölgesi ülkelerinin siyasî durumu, sömürgecilik döneminden başlayarak, Soğuk Savaş günlerinden bugüne kadar bu bölgede uluslararası ve bölgesel rekabetin yol açtığı olaylardan bir şekilde etkilenmiştir. Bu bağlamda, Afrika Boynuzu ülkeleri arasındaki entegrasyon durumuna ve bu entegrasyonun değişen uluslararası politikalar ışığında ne kadar sağlam olduğuna bakılabilir. Afrika Boynuzu'ndaki siyasi durumun sonucuyla ilgili olarak, aşağıdakiler de dahil olmak üzere çeşitli iç ve dış faktörlerden şu veya bu şekilde etkilenir. Burada, iç faktörler arasında, demografi ve din faktörü Sudan, Güney Sudan ve Etiyopya gibi Afrika Boynuzu'ndaki bazı ülkelerde açıkça görülebilmektedir. Hatta Etiyopya'nın yakın geçmişte yaşadığı olaylar, bir etnik köken ve bölge olarak Tigraylar arasında ve merkezi hükümet arasında yaşanan savaşlar nedeniyle etnik faktörün açık bir şekilde rol oynadığı trajik olaylardır.

Her halükarda, Afrika Boynuzu ülkelerinin siyasi yapıları, demografik ve dini faktörleri içeren sosyal faktörlerin yanı sıra bu bölgenin Batı kolonizasyonundan kaynaklanan etkinin bir sonucudur. Bu bağlamda, sömürgecilik döneminde Afrika Boynuzu ülkelerinin siyasi haritasının şekillenmesinde Batılı güçlerin baskın olmasına rağmen bu ülkeler, en belirgin özelliklerini din, dil, kültür ve hatta siyasi düşüncede oluşturan ulusal kimliklerini korumaya çalışmışlardır. Ancak

bu, Afrika Boynuzu ülkelerinin sömürgeciliğin tüm Afrika kıtasında bıraktığı ağır mirastan etkilendiği gerçeğini ortadan kaldırmaz, çünkü Afrika Boynuzu da dahil olmak üzere bütün Afrika kıtasındaki pek çok ülkenin hâlâ siyasi, güvenlik ve ekonomik yansımalarından muzdarip olduğu sömürgeciliğin mirasının bir parçasıdır. Bu nedenle Afrika Boynuzu bölgesindeki ülkelerin siyasi, dini ve demografik bileşimine bakmanın, bütün Afrika Kıtasının karmaşık meselelerini anlamının anahtarı olduğunu söylemek mümkündür.

Sonunda, Afrika Boynuzu'ndaki durumu iyice anlamak için, bu bölgenin sahip olduğu seçkin coğrafi konumu okumakla başlamalıdır. Ardından, bu bölgedeki olayların seyrini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen siyasi, demografik ve dini yapıyı derinlemesine incelenmektedir. Ayrıca Etiyopya hariç bütün Afrika Boynuzu ülkelerine hakim olan Batılı sömürge ülkelerinin Afrika kıtasının tamamında olduğu gibi bu bölgede de gözlenebilecek bir etki bırakmadaki rolünü de gözden kaçırmamak mümkün değildir.

KAYNAKÇA

- Abiy Ahmed Prime Minister of Ethiopia. <https://www.britannica.com/biography/Abiy-Ahmed> sayfasından erişilmiştir.
- Badawi, N. M. (2015). *Sudan'da Yargı Sisteminde Reform Yapılması*. International Center forFutureForeseeing MAS] <http://www.icffmas.org/sudan2.pdf> sayfasından erişilmiştir. ss. 27-48 .
- ناجي مصطفى بدوي، (2015) اصلاح النظام العدلي في السودان، المركز الدولي لاستشراف المستقبل.
- Bilgenoğlu, A. (2013). İngiliz Söğürcülüğünün Mısır ve Sudan Örneğinde Karşılaştırmalı bir Çözümlemesi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilimdalı, ss. 255-256.
- Boahen, A. (2000). *Histoire Geneal de l'Afrique: VII, l'Afrique Sous Domination Coloniale: a 1880-1935*. Impression: Darantiere France. ss. 97-101.
- Collins, R. O. (2015). *A History of Modern Sudan*. (Mostafa Magdy El Gamal Çev.). Kahire: Ulusal Çeviri Merkezi. s. 322.
- روبرت أو. كولنز (٢٠١٥) تاريخ السودان الحديث، ترجمة: مصطفى مجدي الجمال، المركز القومي للترجمة، القاهرة.
- Constitution of the Federal Democratic Republic of Ethiopia <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/et/et007en.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Daban, C. (2017). *Dekolonizasyon Süreci ve Sonrası Afrika*. AçılımKitap. 2. B., s. 155.
- Djibouti Constitution. https://www.constituteproject.org/constitution/Djibouti_2010.pdf?lang=en, sayfasından erişilmiştir.
- Encyclopedia Britanica. Salva Kiir Mayardit President of South Sudan, <https://www.britannica.com/biography/Salva-Kiir-Mayardit> sayfasından erişilmiştir.
- European Asylum Support Office. (2015). *Rapport de l'EASO Relatif a l'Information sur le Pays d'Origine Erythreetud de pays*. https://www.ecoi.net/en/file/local/1247153/1226_1441605093_eritrea-country-focus-fr.pdf sayfasından erişilmiştir. s. 27.
- Gilbert, M. K. (2008). EasternAfrica: Security andtheLegacy of Fragility. *International PeaceInstitute*. s. 2.
- Jamie, F. (2017). The Emergence and Development of theNational Congress Party in Sudan: 1998-2005. *International Journal of SocialScienceStudies*. 5(2). Sudan: University of Bahri. file:///C:/Users/Ahmad/Downloads/TheEmergenceandDevelopmentoftheNationalCongressParty%20(2).pdf sayfasından erişilmiştir. s. 26 .
- Kalthoum, Z. (2012). Afrika Birliği ve Uyuşmazlık Çözümü. 3. Cezayir Üniversitesi- Siyaset Bilimi ve Medya Fakültesi. Yüksek LisansTezi. s. 181.
- زياني كلثوم، (٢٠١٢)، الاتحاد الأفريقي وتسوية النزاعات، جامعة الجزائر3- كلية العلوم السياسية و الإعلام، رسالة ماجستير

- Laws of Kenya, Constitution of Kenya (2010). <http://kenyalaw.org:8181/exist/kenyalex/actview.xql?actid=Const2010> sayfasından erişilmiştir.
- Muhammed, A. İ. (1990). *Eritre - Afrika Boyunuza'nun Volkamı*. Eritre Kütüphanesi]. s. 16.
- عبد الله إدريس محمد، (1990)، ارتيريا بركان القرن الأفريقي، المكتبة الإتريرية
- Melvin, N. (2019). The Foreign Military Presence in the Horn of Africa Region. *SIPRI Background Paper*. <https://sipri.org/sites/default/files/2019-04/sipribp1904.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Mesfin, B. (2008). The Eritrea-Djibouti Border Dispute. *Institute of Security Studies Situation Report*. <https://issafrica.s3.amazonaws.com/site/uploads/SITREP150908.PDF> sayfasından erişilmiştir. ss. 11-12.
- Mesfin, B. (2015). *East Africa Report: The Regionalisation of the South Sudanese Crisis, Institute for Security Studies – ISS*. https://www.files.ethz.ch/isn/191757/E_Africa_Report_4.pdf sayfasından erişilmiştir. s. 2.
- Mutisya, C. M. (2017). *Conflict in time, Petrified in Space: Kenya-Somalia Border Geopolitical Conflicts*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, USA. ss. 31-39.
- Ozkan, M. (2013). *Turkey's Religious and Socio-Political Depth in Africa*. The London School of Economics and Political Science (LSE), ss. 18-20.
- Phillipson, D. W. (2012). Foundations of an African Civilisation: Aksum and the Northern Horn 1000-AD 1300. Printed and Bound by CPI Group, UK. s.16.
- Plaut, M. (2013). How Unstable is the Horn of Africa? *Review of African Political Economy* 40: 136. ss. 321-330.
- Schomerus, M. Tim, A. (2010). *Southern Sudan at Odds with Itself: Dynamics of Conflict and Predicaments of Peace*. London: London School of Economics and Political Science. s. 3.
- Sevinç, B., Çiftçi, İ. (2015). *Terör ve Şiddet Sarmalında Orta Doğu ve Afrika*. Ankara: Karınca Yayınları. s. 260.
- Shaker, M. (1981). *Afrika'daki İslam Halklarının Yerleri: Sudan*. B. 2. Beyrut: Almaktabul İslami. s. 96.
- محمود شاکر، (١٩٨١)، مواطنون الشعوب الإسلامية في أفريقيا: السودان، المكتب الإسلامي، بيروت، ط:2.
- Sudan Country Assessment April 2003: *Country Information and Policy Unit Immigration and Nationality Directorate Home Office*. United Kingdom. <https://www.refworld.org/pdfid/3f4f250b3.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- South Sudan's Constitution of 2011 with Amendments through 2013. https://www.constituteproject.org/constitution/South_Sudan_2013.pdf?lang=en sayfasından erişilmiştir.
- Tareke, G. (2009). *The Ethiopian Revolution: War in the Horn of Africa*. London: Yale University Press. s. 2.
- The Constitution of Kenya 2010. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ke/ke019en.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Whittaker, H. (t.y). *Frontier Security in North East Africa Conflict and Colonial Development on the Margins c. 1930-60*. Brunel University file:///C:/Users/Ahmad/Downloads/Frontier_security_in_north_east_Africa_Conflict_an%20(1).pdf sayfasından erişilmiştir. s. 391.
- Woodward, P. (2006). *US Foreign Policy and the Horn of Africa*. Wiltshire: Printed and Bound in Great Britain by Antony Rowe Ltd. Chippenham, s. 24.
- Woodward, P. (2013). *Crisis in the Horn of Africa: Politics, Piracy and the Threat of Terror*. London: Tauris. s. 10.